

**MED VÂNÎ EFENDİ'NİN ERZURUM, İSTANBUL VE
BURSA'DAKİ
MİMARİ ESERLERİ***

Hüseyin YURTTAŞ

Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi
Bölümü

hyurttas@atauni.edu.tr

Öz

Mehmet Vani Efendi, uzun bir tahsil hayatından sonra Erzurum'a yerleşir. Burada verdiği vaazlarla halkın ve yöneticilerin dikkatini çeker. İstanbul'a çağrılır. Padişah IV. Mehmed'in huzur sohbetlerine katılır ve şehzadelere hocalık yapar. Padişah tarafından kendisine İstanbul Vaniköy ve Bursa'nın Kestel İlçesinde araziler verilir. Vani Efendi Erzurum, İstanbul ve Kestel'de birer cami yaptırır. Bunlarla birlikte İstanbul ve Kestel'de medrese, ev, yalı vb yapılar inşa ettirir. II. Viyana Kuşatması'nın başarısız olması sonucu Padişah tarafından Kestel'e sürülmüştür. 1685 yılında Kestel'de vefat eder ve yaptırdığı camisinin yanına defnedilir. Günümüzde İstanbul'da Vaniköy semtine adını veren Mehmed Vani Efendi, yazmış olduğu eserler ile de dikkati çeker. Özellikle Türkler hakkındaki düşünceleri ilim camiası içerisinde Ona haklı bir ayrıcalık kazandırır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Erzurum, Kestel, Vaniköy, Vani Efendi

**VANI EFENDİ'S ARCHITECTURAL WORKS in ERZURUM,
İSTANBUL
and BURSA**

Abstract

Mehmet Vani Efendi starts to live in Erzurum after having long education period. He takes the attention of the public and the administrators by his prayers. Then he is invited to İstanbul. He is able to talk with Sultan Mehmed IV in his private office and gives various

---

* Bu makale, VII. Üsküdar Sempozyumu'nda sunulmuştur.

courses to his sons. The Sultan gives him some property in Vanikoy which is a district of İstanbul and in Kestel which is a district of Bursa. Vani Efendi has mosques built in Erzurum, İstanbul and Kestel. He was exiled to Kestel due to the failure of Vienna Siege II. He died in Kestel in 1685 and was buried near his mosque there. Vaniköy in İstanbul is given the name of Mehmed Vani Efendi today. He also produced very interesting prose works in his life time. Especially his ideas on Turks make him a distinguishable personality in the field of Turkish education.

Keywords: İstanbul, Erzurum, Kestel, Vaniköy, Vani Efendi **Keywords:** İstanbul, Erzurum, Kestel, Vaniköy, Vani Efendi

XVII. yy. başlarında Van'ın Hoşap ilçesinde dünyaya gelen Mehmet Efendi'nin doğum tarihi belli değildir. İlk tahsiline Van'da başlamış, daha sonra Tebriz, Gence ve Karabağ'da çeşitli hocalardan ders almıştır (Foto. 1). Peşi sıra Erzurum'a gelen Mehmet Vâni Efendi burada cami ve mescitlerde vaazlar vermiştir. Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin amcası olan Mustafa Efendi, Van'dan Erzurum'a gelen Mehmed Efendi (Vâni)'yi görüp bilgisi ve halini beğenince onu kızı ile evlendirmiştir. Feyzullah Efendi de Vâni Efendi'nin derslerine devam etmiştir (Kızılgeçit-Karabulut, 2007: 64). Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, Erzurum'daki Beylerbeyliği sırasında (1659-1661) Mehmet Vâni Efendi ile tanışmıştır. Vâni Efendi, Erzurum'da Beylerbeyi Fazıl Ahmet Paşayı ziyaretinde:

Nime'l-emiru alâ bâbi'l-fakir
Ve bi'se'l-fakiru alâ bâbi'l-emir.

(Fakirin kapısındaki emir ne güzel, emirin kapısındaki fakir ne kötü) demiştir.

1661 yılında Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, vezir-i âzam olması nedeniyle İstanbul'a gitmiş, dostu Vâni Efendi'yi de İstanbul'a çağırmıştır. Padişah IV. Mehmed'le (1648-1687) tanıştırılan Vâni Efendi, Sultan Hocalığı, Hünkâr Vâizliği ve Ordu Vâizliği görevlerinde bulunmuştur. Vâni Efendi vaazlarında son derece etkili bir insandır. Pek

çok kişi onun vaazlarında tövbekâr olup hak yoluna girmiştir. Talebelerinden İshak Bin Hasan Tokadî şöyle demiştir:

Hasendür, belki ahsen halka vâiz

Ola Vâni gibi bahr-i mevâiz

Bu sözleriyle Vâni Efendi'nin, vâizlik konusunda son derece üstün ve etkili bir kişi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Evliya Çelebi ve tarihçi Hammer de bu konuyu teyit ederler. Vâni Mehmed Efendi'nin Erzurum'daki vâizliği sırasında şöhreti o denli büyüktür ki Evliya Çelebi kendisinden eserinde şöyle bahsetmektedir: "...Değerli bilginlerden, mânâ denizi, eher ilimde ikinci Numan, yâni müfessir, muhaddis Vâni Efendi isminde ünü dünyayı tutmuş, açık lisanlı, anlatışı güzel bir kürsü şeyhi var ki, va'z ve nasihatini bir kere dinleyen her şeye tövbe edip, temizlenir..."(Evliya Çelebi 501-502). Vâni Efendi, bu denli şöhret sahibi oluşu nedeniyle İstanbul'a özellikle çağrılacaktır. IV. Mehmed, Vâni Efendi'nin vaaz ve huzur derslerinden büyük zevk almıştır. Vâni Efendi, Şehzade Mustafa ve Ahmet'in hocalığını üzerine almış, daha sonra damadı olan Erzurumlu Şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye (1639-1703) devretmiştir. Padişah IV. Mehmed tarafından kendisine cizye ve gümrük muhasebelerinden 200 (Ötügen-Durukan-Acun-Pekak, 1986: 28-30).akçe ulufe tayin edildiği gibi, Bursa/Kestel kalesi ve çevresindeki köyleri de temlik ettirmiştir. Ayrıca Üsküdar yakınlarındaki " Papaz Bahçesi " denilen semti Vâni Efendiye ihsan etmiş, bu yer daha sonra Vaniköy adıyla anılmıştır.

Vâni Efendi'nin birinci derecedeki yakınlarına dair bilgiler ise şöyledir:

Hanımı: Vâni Mehmed Efendi vefat ettiği sırada geride Şeyh Mustafa Efendi'nin kızı Emetü'l-Cebbar adında bir hanımı kalmıştı.

Oğulları: Seyyid Ahmed Efendi, Seyyid Mahmud Efendi, Seyyid Ali Çelebi ve Seyyid Selman Çelebi adlarında aynı zamanda müderris de olan dört büyük oğlu ile Seyyid Hasan Çelebi, Seyyid Hüseyin Çelebi, Seyyid Mehmed Rıza Çelebi ve Seyyid Ömer Çelebi adlarında dört küçük oğlu terekede mirasçılar arasında yer almıştır (Foto. 2).

Kızları: Şerife Hadice, Şerife Ümmühânî ve Şerife Rukiyye adlarında üç büyük kızı ile Şerife Hafsa adında bir de küçük kız çocuğu

kalmıştı. Bu bilgilerden de anlaşılıyor ki, Vanî Mehmed Efendi, vefatı sırasında tek eşli olarak hayatını sürdürmekte olup sekiz erkek, dört de kız olmak üzere toplam 12 çocuğa sahip idi. Bunun dışında mahkeme tutanaklarından, değişik milletlere mensup toplam yedi cariyesinin de bulunduğu anlaşılmaktadır (Hızlı, 2010: 221-222). Kızlarından birini Şeyhülislam Feyzullah Efendiyle, diğerini Bursa Sultaniyesi müderrisliğine yükselen Mustafa Efendi adında bir öğrencisiyle evlendirmiştir. Oğullarının hepsi ilmiye sınıfındandırlar. Edirne Vakası'nda (1703) Ahmet ve Selman adlı oğulları öldürülmüştür. II. Viyana Kuşatması'nın (1683) düzenlenmesinde teşvikçi rolünü üstlenmesi nedeniyle Vâni Efendi Viyana bozgunu sonucunda IV. Mehmed tarafından Bursa-Kestel'e sürgün edilmiş ve burada vefat etmiştir (1685) (Ötügen-Durukan-Acun-Pekak, 1986: 28-30) .

Sultan IV. Mehmed, Vâni Efendi ve Evliya Çelebi arasında cereyan eden bir hadise de şöyledir: Evliya Çelebi Edirne'de IV. Mehmed'in vekili Kara Mustafa Paşa'ya gidip, daha önce söz verdiği şahinleri teslim eder. Mustafa Paşa iki şahinin Padişah'a götürülmesini emreder. Herkesin hayran kaldığı kuşlardan daha fazlasını getirmesini emreden Padişah'ın buyruğu, vekili aracılığı ile Evliya'ya iletildiğinde, Evliya Çelebi, Çerkezistan'da ölmüş kuşların tüylerini göstererek daha fazlasının olmadığı hususunda yemin eder. Padişah huzuruna götürülen ve durumu anlatan Evliya'nın bu sıkıntılı haline, huzurda bulunan Vâni Efendi müdahil olarak: "Sultanım, Erzurum'daki günlerimizden ve onun Melek Ahmed Paşa'ya hizmet verdiği günlerden beri Evliya Çelebi'yi tanımaktayım. O, özü sözü doğru, dünya seyyahı ve insanlığın dostu olan, sizin sadık bendelerinizden biridir. Eğer elinde başka şahin olsaydı, kesinlikle Padişahımızdan esirgemezdi" der (Dankoff, 2002: 275). Böylece Evliya Çelebi'yi Padişahın gazabından korur.

XVII. yy Osmanlı Devletinin gerileme dönemidir. Halkın şehre göç ettiği, isyanların gerçekleştiği, asilerin başlarına önemli mevkiler verildiği bir dönemdir. İdari ve siyasi istikrar bozulmuştur. 7 yaşında tahta çıkan IV. Mehmed, yönetimde uzun süre aktif rol alamamış, valide sultanlar ve vezirler tarafından Osmanlı Devleti yönetilmiştir. Özellikle Vâlide Sultan Turhan, Darussaâde Ağası tarafından çocuk padişah adına

“hatt-ı hümayunlar” gönderilmiştir. Köprülü Mehmed Paşa'nın sadrazamlığa getirilmesi ile istikrara kavuşulmuş, peşi sıra Köprülü Mehmed Paşa'nın ölümü nedeniyle yerine geçen oğlu Köprülü Fazıl Ahmet Paşa zamanında da bu istikrar devam etmiştir. Fazıl Ahmet Paşa zamanında isyanlar bastırılmış, Avusturya, Almanya, Girit ve Lehistan seferlerinde başarılar kazanılmıştır. 1676 yılında Fazıl Ahmet Paşa'nın ölümüyle yerine geçen Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Viyana Kuşatması'nda bozguna uğrayınca idam edilmiştir. Bu dönemdeki medreselerde müderrisler oldukça çok sayıdadır. Ancak bunların çoğunun keyfiyet bakımından yetersiz olduğu bilinmektedir. Vâni Efendi bu dönemin önemli ilim adamlarından biridir. Türklerle ilgili olarak Kuran-ı Kerim'in Tevbe Suresi'nin 39. Ayetinin yorumu, O'nu Osmanlı müfessirleri arasında önemli bir yere taşımıştır. Türklerin İslam dinine yaptıkları hizmetleri ve başarılarını tarihten örnekler vererek anlatmış ve İstanbul'un fethini de bu samimi hizmete bağlamıştır. Kendinden önceki bazı Osmanlı müfessirlerinin Türkler aleyhindeki mesnedsiz fikirleri dikkate alınırsa Vâni Efendi'nin Türkler konusundaki düşüncelerinin orijinalitesi daha iyi anlaşılır. Döneminde fakihlerle (hukukçular) mutasavvıflar (tasavvuf ehli) mücadele içindedir. Tasavvufi düşünceler etkindir (Pazarbaşı, 2002: 102-103, 109 ; Pazarbaşı, 1994: 459-466).

Erzurum

Vâni Mehmed Efendi'nin Erzurum'da kendi adıyla anılan Vâni Efendi Mahallesi ve mahallede bir camisi bulunmaktadır. Bugünkü mevcut caminin yerinde, moloz taş duvarlı, düz dam örtülü bir caminin bulunduğunu, son cemaat yerinin sağında yer alan kalın gövdeli minaresinin kaidesinin taş, gövdesinin tuğla ile inşa edildiğini İ. H. Konyalı belirtmektedir (Konyalı, 1960: 269). Vâni Efendi Camii'nin doğusunda üç lüleli bir çeşmesinin yer aldığını da ifade eden yazar, yapının hiçbir yerinde tarih ve yaptırınını belirten kitabenin bulunmadığını kaydeder. Ancak caminin Müftü Vanlı Mehmed Efendi tarafında yaptırıldığını, minaresinin ise “Kelhacı” şöhretli bir hayırsever tarafından inşa edildiğini ve yapıyla ilgili vakfiyenin de tespit edilmediğini belirtir. Vâni Mehmed Efendi, Camiyi büyük bir ihtimalle

İstanbul'a gidip, orada şöhret bulduktan sonra yaptırmış olmalıdır. Günümüzdeki tek kubbeli cami, eski caminin yerine 1969 yılında inşa edilmiştir (Foto. 3,4). Vâni Efendi Camii olarak anılmaktadır.

İstanbul

Vaniköy'ün eski ismi Nafzimakion'du. Burada imparator İustinianos'un yaptırdığı bir manastır bulunmakta idi. Döneminde, ahlaki bozuk olan kadınlar, hayatlarının son dönemlerini buraya çekilerek dua ile geçirirlerdi (Arseven, 1989: 75). Bizans döneminde Üsküdar, Bizans imparatorlarının ve ileri gelenlerinin ava çıktıkları ve dinlendikleri bir yerdir (Sipahioğlu, 2008: 511-514). Bir başka kaynakta Vaniköy'ün adının Protos Discos Maior olduğu belirtilmektedir. Aynı kaynakta mescidin arkasındaki ayazmanın yanında Aya Theodoros Kilisesi'nin temellerinin görüldüğü, bu köyde yalnız Türklerin yaşadığı ifade edilmiştir (Tabakoğlu, 2008: 175-176). Kandilli Bahçesinin yanında, 114 m. yükseklikte bir tepede yer alan ağaçlık alan "Papaz Korusu veya Bahçesi" olarak anılmakta idi. XIX. yüzyılda Vaniköy Camii imamının mühründe "**Karye-i Mustafaviyye tâbi Üsküdar**" yazılı imiş. İmam Efendi bu mührü bozarak "**Vaniköyü**" adını kazdırmıştır (Konyalı, 1976: 309). Buna benzer bir bilgi de Kepecioğlu'nda geçmektedir. Kepecioğlu'nun Bursa Kütüğü'nde, Vâni Mehmed Efendi'nin adından mülhem İstanbul'daki Vaniköy ile malumat verilirken, onun Üsküdar'da Boğaziçi'nde Bahçekale civarında "**Mustafaviyye**" kasabası yakınında bir cami ve bazı hayratlar yapması sebebiyle, kasaba adının "Vaniköy"e dönüştüğüne işaret edilmektedir (Hızlı, 2010: 325). Bu alan, Vâni Mehmed Efendi'ye verilmesinden sonra "Vaniköy Bahçesi" olarak anılmıştır. XIX. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş yerleşim yeri olarak benimsenmeye başlayan Boğaziçi ve semtleri, buldukları konum itibarıyla birer köy hükmündeydiler. Boğaziçi'nin bugün de kullanılan birçok semtinin adı dikkate alındığında bu durum daha iyi anlaşılmaktadır. Çengelköy, Yeniköy, Vaniköy gibi. Bunlar isimlerini gelişigüzel almamışlardır. Sahile dizili olan büyük yalılarla, hemen onların arkalarındaki sırtlarda yer alan köylerin yerli halkının evlerinden başka bir bina ve yerleşim yeri olmayan, yolları gelişmemiş, semtlere

ulaşımın genelde deniz yoluyla gerçekleştiği bir durum söz konusuydu (Göktaş, 2002: 493). Günümüzde Vaniköy Korusu olarak da bilinen alan, Kandilli Bahçesi'nin güneyindedir. Koruda sarıçam, karaçam, kızılçam ve sedir fidanları ile anıtsal boyutta mavi atlas sedirleri, Himalaya sedirleri, ıhlamurlar, ığdeler, İspanyol göknarı, erguvanlar, serviler, porsular, yalancı akasyalar, defneler, soforalar, çitlembikler, Amerikan orijinli su sedirleri ve çalı türleri bulunmaktadır (Yaltırık, 1994: 73-74). Vaniköy Korusu'nun arkasındaki İcâdiye tepesi havasının ve görünümünün güzelliği ile tanınmıştır (Foto. 5,6). I. Mahmud'un (1730-1754) bu tepeye çıkmak için sık sık Kandilli'ye geldiği bilinmektedir (Evyapan, 1972: 42). Osmanlı padişahlarının Anadolu yakasında, özellikle Üsküdar ve çevresi ziyaret ettikleri yerlerden biridir. Osmanlı müelliflerinin ifadelerine göre padişahların biniş (padişahların atla veya kayıkla olağan gezilerine "biniş-i hümâyûn" denmektedir) yerleri belli bir sıralamaya göre aktarılmıştır. Bu sıralamada Zeytin Burnu'ndan sonra Vaniköy ikinci sırada yer alır (Sarıcaoğlu, 2008: 552).

Padişahla problem yaşamadığı dönemde Vâni Mehmed Efendi'ye Kestel kalesi ile birçok köyün temlik edildiği, ayrıca cizye ve gümrük gelirlerinden kendisine her gün için 200 akçe gibi büyük bir meblağın yevmiye olarak ödendiği bilinmektedir. Bazı kaynaklarda yevmiye 200 akçe, 2000 akçe olarak geçmektedir (Hızlı, 2010: 325). Arka kesimdeki Papaz Bahçesi'nde Bostancılar tarım da yapmaktaymışlar. Ayrıca burada Saksoncular (avda kullanılan sakson cinsi köpek yetiştiren yeniçeri sınıfı) ocağı ve küçük bir mescit bulunmaktaymış. IV. Mehmed tarafından Vâni Mehmed Efendiye verilen bu bölgeye Vâni Efendi bir küçük medrese, 17 yalı, (Konyalı, 1976: 309) bir çeşme yaptırmış. Yalıların yerlerinin belli olmadığı ve sahipleri hakkında da bilgi bulunmadığı belirtilmektedir (Kayra-Üyepazarcı, 1993: 93-95). Daha sonraki dönemde I. Mahmud (1730-1754), sadrazamı Divitdar Mehmed emin Paşa'ya Vaniköy Camii'ni onattırmış, hünkâr mahfeli ekletmiştir (1750-1752). Kendisi de Boğaz gezisine çıktığı zaman buraya uğramıştır (Kayra-Üyepazarcı, 1993: 93-95). Cami II. Mahmud (1808-1839) tarafından da onartılmıştır (Öz, 1987: 69). II. Mustafa'ya (1695-1703) ait bir levha da bu camide

bulunmakta imiş (Başaran, 2001: 248). Ancak levha bugün de mevcut değildir (Konyalı, 1976: 307).

Kâgir duvarlı, ahşap tavan örtülü caminin, sıvalı minaresi dikkati çeker. İstanbul Boğazı'nın hemen kenarında yer alan yapının, kuzeyinde fazlaca bir alanın bulunmaması nedeniyle son cemaat yeri batı tarafa alınmıştır. Günümüzde sıva içerisine alınan altı ahşap sütun tarafından taşınan son cemaat yeri düz ahşap tavanla örtülüdür. Caminin girişi batı cephenin kuzey kesimindedir. Minareye giriş de cami girişinin yanındadır (Foto. 7) (Çizim 1). Kapının üzerinde Hattat Hamit'in celi sülüs besmelesi yer alır (Foto. 8).

Caminin içerisi düz ahşap tavanla örtülü, dört yönde altı üstlü pencerelerin yer aldığı aydınlık bir görünüme sahiptir. Alttaki pencereler düz atkı taşlı ve pencere kanatlı, üsttekiler yuvarlak kemerlidir. Caminin doğu tarafına hünkâr mahfilinin eklenmesi sebebiyle bu cephede yer alan üst pencereler kaldırılıp, yerine ahşap sütunların sınırladığı kafesli bir üst kat oluşturulmuş, daha sonra da hünkâr mahfili işlevini yitirip ev şekline dönüştürülünce, bu alan boyanarak cami içerisinden tecrit edilmiştir. Yine doğu kesimde bulunan ve caminin batıdaki girişiyle aynı hizada bulunan doğu kapısı ile alt kat pencereleri mevcudiyetlerini korumakla beraber iptal edilmişlerdir.

Güney duvarı ortasında bulunan mihrap yarı daire kesitli bir niş halinde olup, yaşmağı yarım küre şeklindedir. Kuzeyde yer alan mahfil, altı ahşap sütun tarafından taşınmaktadır (Foto. 9-12). Bu alana çıkış caminin kuzeydoğu köşesinden ahşap merdivenle sağlanmaktadır. Orta kesimde çıkıntısı olan mahfilin batıda hünkâr mahfili kısmıyla bağlantıyı sağlayan bir kapısı bulunmaktadır. Düz ahşap tavan, çıtalarla yapılan uzun dikdörtgen panolarla hareketlendirilmiştir. Köşelere birer rozet yerleştirilmiştir. Caminin minber, vaaz kürsüsü ahşaptır. Sade bir görünüme sahip minberin yan aynalıklarındaki basit bezemeler, tavan rozetleriyle benzerlik gösterir. Mihrabın üzerindeki Ayet yazılı levha ile, lafza-i Celâl, İsm-i Nebi ve çâr-yâr takımı yazılı sekizgen levhalar Hattat Hasan Çelebi'nin hatları ile yazılıdır. (1391 H. 1971 M.) Levhalardaki hattat, imzalarından birinde “**Hasan Çelebi**”, diğerinde “**Çelebi**” imzasını kullanmıştır. Bu da hattatın imza konusunda bir arama

içerisinde olduğunu gösterir (Foto.13). Kürsü üzerinde bulunan levha ise celî tâlik hatla, Hattat Sâmi Efendi tarafından yazılan yazıdan, levhaya “naht” tekniğiyle geçirilmiştir. Levha hazırlanırken, yazı kalitesi nispeten kaybolmuştur. Levhada:

**“Çarık-ı bahr-ı isyanem
Dahilek Ya Resulallah”**

(İsyan denizinde boğulmuşum. Ya Resulallah beni Ümmetine dâhil eyle) yazılıdır. İmza kısmında bazı harfler düşmüştür (Foto.14).

Cami içerisinde bir şamdan, bafon iki gaz lambası kaideleriyle birlikte, bir de ayaklı büyük saat yer alır. Bunlar XIX. yüzyıl eserleridir (Foto. 15).

Caminin doğu tarafına, kuzey-güney doğrultusunda yapıyla aynı uzunlukta I. Mahmud tarafından yaptırılan hünkâr mahfilî ve köşkü, günümüzde imam lojmanı olarak kullanılmaktadır (Foto. 16). Bu bölümün alt katı Cami gibi kârgir, üst katı ise ahşap malzeme ile inşa edilmiştir. Hünkâr mahfiline ve köşküne deniz ve kara tarafında kesme taş malzemeli on dörder basamakla çıkılan bir sahanlıkla ulaşılmaktadır. Merdivenlerden kuzeyde olanında padişahın geldiği zaman, attan veya paytondan inip binebilmesi için 2.00x1.60 m. ölçülerinde “**biniş taşı**” bulunmaktadır. Ayrıca merdiven kenarlarındaki korkuluk kaidelerinin bazıları halen mevcuttur (Foto. 17). Doğu yöndeki girişten orta sofaya ulaşılmaktadır. Sofanın kuzeyinde ortada padişahın dinlenme odası (köşkü), yanında tuvalet, diğer yanında caminin mahfiline geçişi sağlayan küçük bir ara mekân bulunmaktadır. Padişahın dinlenme odası kuzey yönde ileri taşırılarak bir cumba şeklinde değerlendirilmiştir. Bu taşını mekân dıştan iki ahşap sütun tarafından taşınmaktadır. Sofanın güney kesiminde ise iki mekân yer alır. Batıdaki hünkâr mahfilidir.⁴ Bölümlere açılan kapı kanatları orijinaldir (Foto. 18, 19). Hünkâr mahfilinin güney, doğu ve kuzey yönleri geniş dikdörtgen pencerelere sahiptir. Caminin içerisine açılan batı kısmı ise, ahşap sütunlar arasında kafesli bir yapıya sahiptir. Hünkâr mahfilinin alt kısmı depo olarak kullanılmaktadır. Burada iki oda ve bir sofanın olduğu bilinmektedir

⁴ Bu kısma mahremiyet nedeniyle girilememiştir.

(Konyalı, 1976: 307.; Çetinaslan, 2012: 259-261).15 Muharrem 1325 /28 Şubat 1907 tarihli bir krokide alt kat mektep olarak işaretlenmiştir (Dündar, 1999: 184-186).

Caminin kuzeybatı köşesinde, son cemaat yerine kuzeyden bitişik olan minare Kare kaidelidir. Pabuçluk kısmından sonra silindirik olarak yükselen minare gövdesinin tuğla ve taş malzemeli olduğu belirtilmektedir (Konyalı, 1976: 307). Günümüzde tamamen sıva ile kaplı olup, boyanmıştır. İnşa malzemesi görülememektedir. Taş malzemeli şerefenin alt kısmı yaprak dizisiyle tezyin edilmiştir. Birkaç silmeden sonraki şerife korkulukları, eşkenar dörtgenlerin meydana getirildiği geometrik bezemeye sahiptir. Petek bölümünün üst kısmı yine taş malzeme üzerine gırlant motifleriyle bezelidir. Üstten ve alttan iki silme ile sınırlanan bu kısmın üzerinde sivri külah yükselir (Foto. 20).

Bahçede bir su kuyusu ile yeni yapılmış bir dizi çeşme yer alır.

Vaniköy Camii ile ilgili bilgilerin en eskilerinden biri Hüseyin Ayvansarayı'nın Hadikât'ül- Cevâmi'sindedir. Vâni Efendi'nin kendisine temlik olarak verilen bu alana bir sâhil-serây (büyük yalı kasrı) ve bazı hâneler (evler) ile sâhil-i deryâda (deniz kenarında) hâlâ mevcut olan Câmî-i Şerifi ve onun yakınında bir medrese yaptırmıştır. II. Mustafa kendisinin yazdığı levhayı uğur getirmesi maksadıyla camiye asmıştır. Sultan I. Mahmud, Cami-i Şerife bir mahfil-i hümâyûn ekletmiştir. Daha sonra I. Mahmud'un vezirlerinden Divitdar Mehmed Paşa Küçüksu Kasrını yeniledikten sonra 1166 H. 1752-53 senesinde bu Cami-i Şerifi dahi yenilemiştir. Mahmud Han'ın⁵ camiye yaz günlerinde ziyaret etmesi sebebiyle tekrar tamir olunmuştur (Başaran, 2001: 247-248; Konyalı, 1976: 308).

Vâni Efendi Medresesi, Vaniköy Camii'nin kible tarafında bulunmakta imiş. Cami ile birlikte Vâni Efendi tarafından yaptırılan medresenin medrese odaları, 1941 yılında müezzinlerin oturması için tahsis edilmiş. Bu medrese odaları meşruta haline getirilen, yani satılmamak üzere mirasçılara bırakılan gayr-i menkullerdir (Konyalı,

---

⁵ Belirtilen padişahın II. Mahmud olması gerekir.

1977: 293). Günümüzde Caminin güneyi bahçedir. Medreseye ait hiçbir kalıntı mevcut değildir.

Vânî Mehmed Efendi'nin İstanbul'da Vaniköy'de yaptırdığı mimari yapıların dışında Emiönü'nde bir medrese daha yaptırdığı bilinmektedir. Günümüzde Mimar Kemaleddin Bey tarafından 1911'de tasarlanan ve 1918'de tamamlanan I. Vakıf İşhanı'nın yerinde Vâni Efendi Medresesi bulunmakta idi. Hanın yapımı için yıktırılan bu medrese, yine Mimar Kemalettin Bey tarafından Gülhane Parkı girişinin karşısındaki Zeynep Sultan Camii (1769) bitişiğine I. Vakıf Hanı ile birlikte aynı yıllarda yaptırılmıştır (Yavuz, 1994: 243).

Vâni Mehmed Efendi'nin, cami ile medrese yanında bir çeşme yaptırdığı, Vaniköy'de inceleme yapan Konyalı tarafından belirtilmektedir. 1941 yılında külliyei incelerken çeşmenin yıkık olduğunu, ayna taşının ise cami duvarına dayalı olduğunu ve çeşmeyi Vâni Mehmed Efendi'nin yaptırmış olduğunu belirtir. Konyalı'da yer alan bir başka bilgide ise şunlar ifade edilmektedir: “77 yıl evvel (1864 veya 1900 yılı) Vaniköy'de bulunan çeşmelerin hepsinin muattal olduğunu (kullanılmaz) yazan Mehmed Raif Bey şunları söyler:

Birisinin üzerinde şunlar kazılmıştır: “Ceddim merhum Vâni Efendi vakfının gallesinden (gelirinden) bina ve inşasına muvaffak olduğum çeşme-i lâtifdir. Mütevelliyesi Şerife Gazâle Hanım 1224 (1809)” (Konyalı, 1977: 123). Günümüzde caminin güneyinde cadde üzerinde ve caminin kuzeyinde hünkâr mahfelinin altında birer çeşme bulunmaktadır (Foto. 21). Suları akmayan çeşmeler yenidir. Ancak Cadde üzerinde yer alan çeşmenin üst kısmında bulunan ve Ayet-i Kerime yazılı mermer levhanın eski çeşmeye ait olabilme ihtimali büyüktür.

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Vâni-zade ailesinin, damatları Ahmet Bey ile devam ettiği, Ahmet Beyin kendi adıyla değil de eşi olan hanımın babasının adıyla tanındığı ifade edilmektedir. XVIII. yüzyıl sonunda Vaniköy'de mevcut olan 17 yalı sayısının, 1815 tarihli Bostancıbaşı defterinde 39'a çıkmış olmasıyla birlikte, önceki yüzyıldan isim olarak devam eden yalı sahipleri arasında Vâni-zade kerimesi (kızı) olarak Tûti Molla Hanımın yalısı yazılıdır. Bu yalı daha sonra Nazif

Paşa'nın babası bürokrat ve ruznameci Mehmed Salih Efendi'ye geçmiştir (Kayra-Üyepazarcı, 1993: 104). Mehmed Efendi'nin torunlarından olan Maliye Nazırı Ahmet Nazif Paşa'nın (ölm. 1906) elindeki bu sahil saray, 1941 yılında Nazif Paşanın karısı Fatıma Hanımla oğlu Salih Bey ve kızları Behiye ile Gazâle hanımların tasarrufunda imiş (Konyalı, 1977: 272). 1950'li yıllardan sonra da bu soydan olan kişiler burada yaşamışlar. Gazale Hanım ve eşi Rasathane eski müdürü Osman Sipahioğlu ve çocukları Nazif ve Ahmet Beyler (Kayra-Üyepazarcı, 1993: 118). Daha sonra bu yalı Berrak Derin Mermerci ailesine geçmiştir (1993 tapu ve kadastro kayıtlarına göre) (Kayra-Üyepazarcı, 1993: 1132-133). Bu bilgiler ışığında 1815 tarihli Bostancıbaşı defterinde adı geçen yalı, Vânî Efendi'nin sahil sarayıdır. Bu yalıda ilk inşa edildiği dönemden itibaren hep Vânîzade ailesinden birileri yaşamıştır (Kayra-Üyepazarcı, 1993: 108). Vaniköy'de XVIII. yüzyılda bir Osmanlı Ermeni yalısı varken, XIX. Yüzyıl başlarında 13'e ulaşmıştır (Foto. 22). Özellikle Ermeni sarrafların tercih ettiği bir yerleşim alanı olmuştur. Bu aileler Yüzyılın ortalarına doğru sahili bırakıp Vaniköy sırtlarına doğru çekilmişlerdir (Kayra-Üyepazarcı, 1993: 97, 100, 103).

Kaşgarlı Mahmut'un Divan-i Lûgat-i Türk adlı eserinin bulunuşunda da Vânîzade ailesinin katkısı vardır. Bu kaynak eser 1910 yılına kadar bilinmiyordu. Kâtip Çelebi'nin Keşf-üz-Zünun adlı bibliyografyasında Kaşgarlı Mahmut'tan da söz edilmiştir. Ama bu bilgi çok sınırlıdır. Vânîzade Nazif Paşa'nın yakınlarından bir hanım, 1910 yılında İstanbul'daki Sahaflar Çarşısı'nda dolaşırken bu dev eseri tozlu raflarda bulmuş, satın almak istemiştir. Alamayınca Maarif Nezareti'ne bildirmiş, sonuçta bu kıymetli eserin Türk kültürüne kazandırılmasına vesile olmuştur.⁶

⁶ <http://www.biyografi.net/kisiayrinti>, Elindeki hazinenin kadrini anlayan kitapçı, kitabın fiyatını 25 altına kadar yükseltmiş, hanım da kitabı alamamıştır. Ancak işi Maarif Nezareti'ne duyurmuştur. "Ne olduğu belirsiz bir kitaba avuç dolusu altın verilemeyeceği" gerekçesiyle Maarif Nezareti, eseri satın almayı reddetmiştir. Haber, kitap düşkünü merhum Ali Emiri Efendi'ye intikal etmiştir. Kitaplarını millete hediye ederek Fatih Millet Kütüphanesi'ni kurmuş ve ilk müdürlüğünü yapmış olan Ali Emiri Efendi, kitapçıyı getirtmiş, eseri inceledikten sonra adamı kütüphaneye kilitleyerek para tedarikine çıkmıştır. Borç harç satın alınan Divân-ı Lügati't-Türk, uzun zaman Ali Emiri Efendi'nin kıskanç titizliğiyle kütüphanede saklanmıştır. Ali Emiri Efendi, eserin basımına ancak Sadrazam Talat Paşa'nın ricası üzerine razı olmuştur.

Vaniköy Camiinin içerisinde Mehmed isiminde bir hattatın 1243 H. 1827 M. tarihli kabartma olarak yazdığı “**men âmene bi'l kader, emîne mine'l keder**” levhanın çok güzel olduğunu belirten İ. H. Konyalı'nın (Konyalı, 1976: 307) gördüğü bu levha günümüzde mevcut değildir. Ayrıca Yine Konyalı'nın ifade ettiği Vâni Mehmed Efendi'nin ölümünü gösteren ve caminin içinde asılı olan Darphane-i Amire nezareti kâtibi Ali Efendi'nin yazdığı, Şair Fazıl Rızayî'nin hazırladığı kitabeğe göre Vâni Mehmed Efendi, 1096 H. 1685 M. yılında vefat etmiştir. Manzumenin sonunda tarih, ebcele hesabıyla da düşülmüştür (Konyalı, 1976: 307). Bugün de mevcut olmayan manzume şöyledir:

Çekmedi ol zat-ı âli himmete
 Bir ser-i mû denlü dünya kıymete
 Dafin pûs etti dünya almadı
 Mihnetin dehr-i denînin zimmete
 Rahmete merkez-i vücûd noktası
 Mahv edüp erdi zülâl-i rahmete
 Ne mübârek zât idi malum
 Lâ ve lâ nısfında(?) ehl-i hikmete
 Âl-i Osman padişah-ı şevket
 Rah vermez herkese bu rıfata
 Meclisinde feylosof-i âlemin
 Tifl-ı ebcedhan idi lâşühbete
 Ey derîğa şems-i ilmin gıybetî
 Büsbütün dünyayı saldı zulmete
 Vâni fâzıl rızây-ı cum'ada
 Gitmesi tarih (rıhlet-i cennete)
 1096 (1685)
 (Konyalı, 1976: 307).

Bursa

Vâni Mehmed Efendi Viyana kuşatmasından sonra bir bakıma sürgün edildiği Kestel de 1674 tarihinde cami, medrese ve imaret yaptırmıştır (Başaran, 2001: 248). Yaptırdığı medresenin, 1915 tarihine kadar mevcut olduğu bilinmektedir (Ötügen-Durukan-Acun-Pekak, 1986: 28-30). Diğer yapı olan imaretle ilgili bilgi yoktur. Yine onun tarafından

inşa ettirildiği ifade edilen bir kervansaray ve hamamdan da söz edilir. Bu yapılar için pek çok mülkünü vakfettiği belirtilir (Karataş, 2009: 235). Bu eserleri, Kestel'e sürgün edilmeden önce yaptırmıştır.

Bursa Mahkeme Sicillerinde yer alan bir belge 11.2.1671 tarihini taşımakta ve onun Kestel için düzenlediği vakfiyeden haber vermektedir. Onun bu tarihte, Kestel köyünde yaptırdığı cami, medrese ve imaretine, aşağıda belirtilen emläki vakfeylediği görülmektedir: Kendisine temlik olunan padişaha ait köylerden Kazıklı (Susıgırlığı), Kestel ve Ada ile İnegöl nahiyesindeki Bedre ve Yenişehir kazasındaki Koyunhisarı köyleri. Başka bir mahkeme kaydından konuyla ilgili bir detay daha öğreniyoruz. Vâni Mehmed Efendi'ye Erzurum cizye gelirlerinden almakta olduğu 200 akçe yevmiyesi hazineye irad kaydolunmuş, bunun karşılığında da 1671'de bu köylerin tasarrufu kendisine verilmişti. Aynı belgede ilginç bir ayrıntı daha dikkat çekmektedir. Söz konusu köylerin sınırlarına bazı alâmetler konularak diğerlerinden nerede ayrıldığı kolayca anlaşılması sağlanmıştı (Hızlı, 2010: 325). A. İ. Karataş, "Vâni Efendi'nin Hatırlattığı Bir Uygulama: Osmanlı Dönemi Bursa Sürgünleri". Ulusal Vâni Efendi Sempozyumu, 7-8 Kasım 2009, Sempozyuma Sunulan Bildiriler. (Basılmamış.)

Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir plana sahip olan caminin (Foto. 23, 24) (Çizim 2) giriş kapısı üzerinde yer alan dört satırlık talik hatlı kitabesi şöyledir:

Şeyh Seyyid Mehmed (Muhammed) el-Vâni
Etti bu cami'-i şerîfi binâ
Fâzıl u kâmil hasib ü nesib
Nevverallahu kabrehu ebeden
Sene 1084 (Foto. 25)

Düz ahşap tavan örtülü caminin kuzeyinde mahfil yer alır (Foto. 26). Yapı, dört duvarında yer alan altı üstlü pencerelerle aydınlatılmıştır. Camiyi doğu ve kuzey yönde "L" şeklinde bir son cemaat yeri çevreler. Vâni Efendi'nin kabri de kuzey yönde, batı tarafta bulunmaktadır. Mezar taşında Mehmed Vâni Efendi'nin 1096 H./1685 M. tarihinde vefat ettiği yazılıdır (Foto. 27, 28). Vâni Efendi'nin vefat tarihi şu beyitle belirtilmiştir:

O âlî-câh-ı efdâlin melekler fevti târîhin
Dediler kürsüye Vâni Eefendi çıktı cennette
1096 (1685)
(Başaran, 2001: 248).

Vâni Mehmed Efendi'nin mezarının önceleri caminin haziresinde yer aldığı kaynaklardan belirlenmektedir (Başaran, 2001, 248; Konyalı, 1976: 308). Kesin tarihi bilinmeyen bir onarım sırasında Vâni Efendi'nin mezarının ceminin son cemaat yerinde kaldığı anlaşılmaktadır. Bu da son cemaat mahallinin sonradan yapıldığını göstermektedir.

Vâni Mehmed Efendi Medresesi:

Kepecioğlu'nun eserinde Bursa medreseleri sıralanırken Vâni Mehmed Efendi adına da bir medresenin bulunduğu öğrenilmektedir. Aslında başka kaynaklar da bu medreseyi teyit etmekte ve bu medresenin 1914-15 yıllarına kadar faaliyetlerini sürdürdüğü bilinmektedir. Vâni Mehmed Efendi'nin medreseyle birlikte bir cami ve imaret de yaptırarak Kestel'e adeta bir külliye kazandırdığı görülmektedir.

Vâni Mehmed Efendi'nin Kestel'deki medresesine dair en sağlam bilgiler şüphesiz Bursa Mahkeme Sicillerinde bulunmaktadır. Siciller, Vâni Mehmed Efendi'ye ait Kestel'de cami, imaret ve medresenin dışında, bir değirmen ve ahşap bir hanın bulunduğunu, medreseye bitişik olarak Vâni Mehmed Efendi'nin bir menzil mülkü olduğunu bildirmekte, dolayısıyla sicillerin kayda alındığı tarihler dikkate alınırca, XIX. yüzyıl boyunca bu yapıların varlıklarını sürdürdükleri ortaya çıkmaktadır. Medresenin varlığına dair herhangi bir şüphe bulunmamakla birlikte, medresenin fiziki yapısıyla ilgili ayrıntılarla medresede görev alan müderrisler ile bunlara hangi ücretlerin ödendiği, talebelerine verilen günlük karşılıksız burslar vb. konularda bilgi sahibi olabilmemiz için Bursa Mahkeme Sicillerinin dikkatli bir şekilde taranması kaçınılmaz görünmektedir. Öte yandan, yine konuya ilişkin ayrıntılı bilgileri en net olarak elde edebileceğimiz medrese vakfiyesinin de henüz tespit edilememiş olması, şimdiki bilgilerimizi oldukça sınırlı kılmaktadır (Hızlı, 2010: 325).

Mehmed Vâni Efendinin yazmış olduğu eserlerin bir kaçı şöyledir:

- 1- Araisi' l-Kur'an
  - Kur'an kıssalarının bir tefsiri maliyetinde.
  - Âlemin yaratılışından ve peygamber kıssalarını anlatan ayetlerden bahsedilir.
  - Peygamberimizin doğumundan vefatına kadar olan hayatı, ayet, hadis ve rivayetlerle anlatılır.
- 2- Tasavvufi Bid'atlardan Sakınma. Risale.
- 3- Münşeat (Yalar, 2009)
  - Zamanın devlet büyüklerine yazmış olduğu mektuplardan oluşur.

Kaynakça

- A.G. Başaran, Osmanlı Mimarisi İçin Kaynak Hadikatü'l-Cevâmi (II. Cilt) İncelemeli Metin Çevirisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. (yayınlanmamış Lisans Tezi), İstanbul, 2001, s. 248.
- Başaran, A.G. (2001). Osmanlı Mimarisi İçin Kaynak Hadikatü'l-Cevâmi (II. Cilt) İncelemeli Metin Çevirisi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. (yayınlanmamış Lisans Tezi)*, İstanbul, 247-248.
- Hızlı, M. (2010). "Vânî Mehmed Efendi, Ailesi, Yakınları ve Medresesi Hakkında Yeni Bilgiler ve Belgeler", *Ulusal Vânî Efendi Sempozyumu*, 325.
- Karataş, A. İ., "Vânî Efendi'nin Hatırlattığı Bir Uygulama: Osmanlı Dönemi Bursa Sürgünleri". *Ulusal Vânî Efendi Sempozyumu*, 7-8 Kasım 2009, Sempozyuma Sunulan Bildiriler. (Basılmamış).
- Karataş, A.İ. (2009) "Üsküdar'daki Bursalılar-Bursa'daki Üsküdarlılar", *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu VI*, 6-9 Kasım 2008, *Bildiriler C.II*, İstanbul, 235.
- Kayra, C.- Üyepazarcı, E. (1993). *Mekânlar ve Zamanlar*, Kandilli-Vaniköy-Çengelköy, İstanbul, 104.

- Konyalı, İ.H. (1976). Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi, C. I, İstanbul, 308.
- Ötügen Y. - Durukan A. - Acun H. - Pekak S. (1986). “Vanî Mehmet Efendi Camii”, Türkiye’de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, C.IV, Ankara, 28-30.
- Yalar, M., “Vânî Mehmed Efendi ve Münşeat’ı”, Ulusal Vâni Efendi Sempozyumu, 7-8 Kasım 2009, Sempozyuma Sunulan Bildiriler. (Basılmamış).
- Yavuz, Y. (1994). “Birinci Vakıf Hanı”, D.B.İst.A., C. 2, İstanbul, 243.

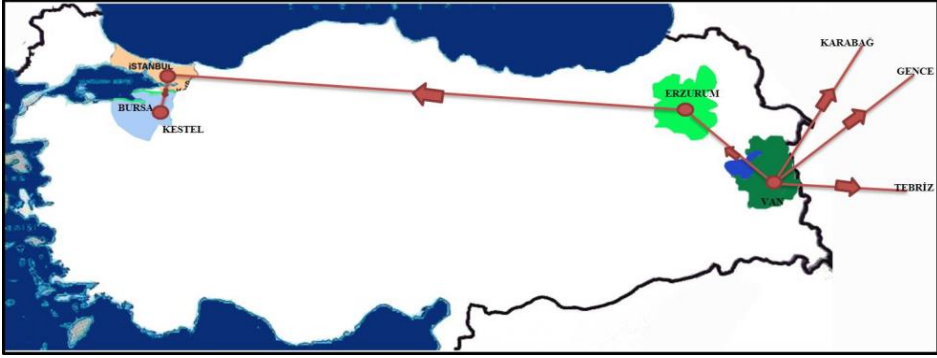

Foto.1: Vâni Mehmed Efendinin Seyahat Güzergâhı

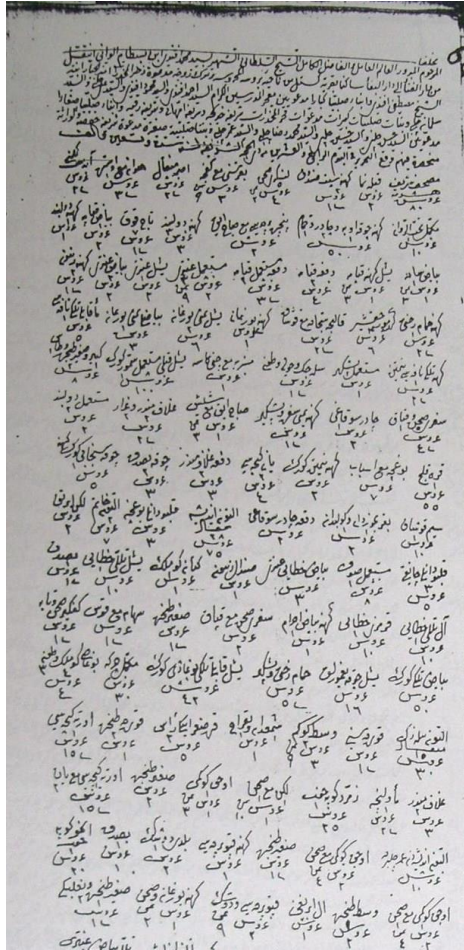

Foto.2: Vani Mehmed Efendi'nin Terekesinden (Mefail Hızlı'dan)

Foto.3: Erzurum Vâni Efendi Camii

Foto. 4: Erzurum Vâni Efendi Camii

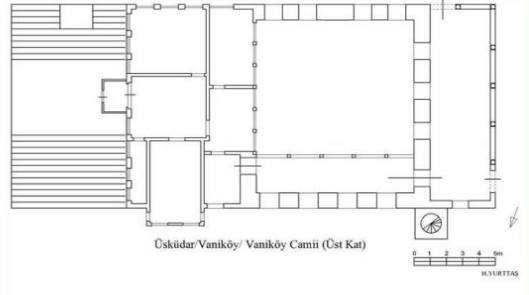
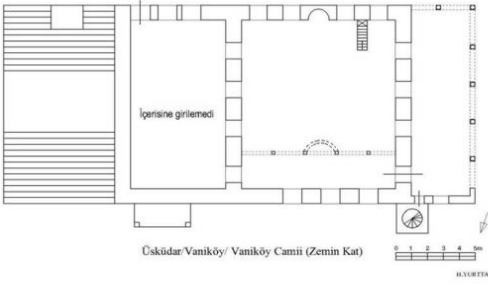
Foto. 5: Vaniköy Sahili ve Vaniköy Camii

Foto. 6: Vaniköy Sahili ve Yalılar

Foto. 7: Vaniköy Camii (E. Mutlugün'den)

Çiz. 1: Vaniköy Camii Planı

Foto. 8: Vaniköy Camii

Foto. 9: Vaniköy Camii

Foto. 10: Vaniköy Camii

Foto. 11: Vaniköy Camii

Foto. 12: Vaniköy Camii

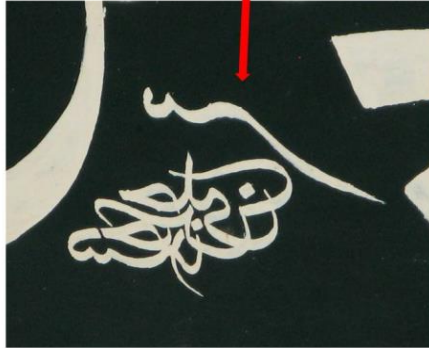
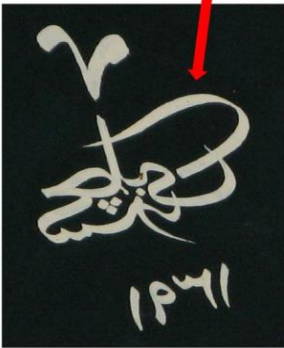

Foto. 13: Vaniköy Camii

Foto. 14: Vaniköy Camii

Foto. 15: Vaniköy Camii

Foto. 16: Vaniköy Camii

Foto. 17: Vaniköy Camii

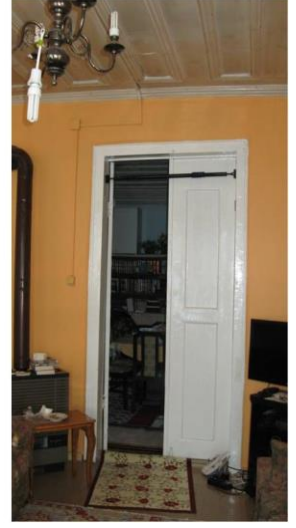

Foto. 18: Vaniköy Camii

Foto. 19: Vaniköy Camii

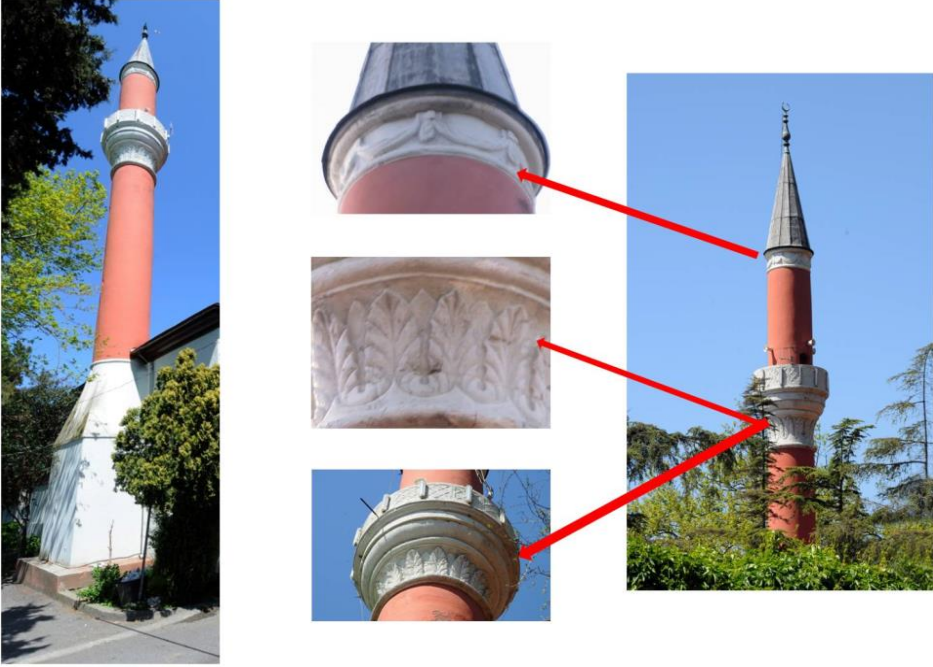

Foto. 20: Vaniköy Camii

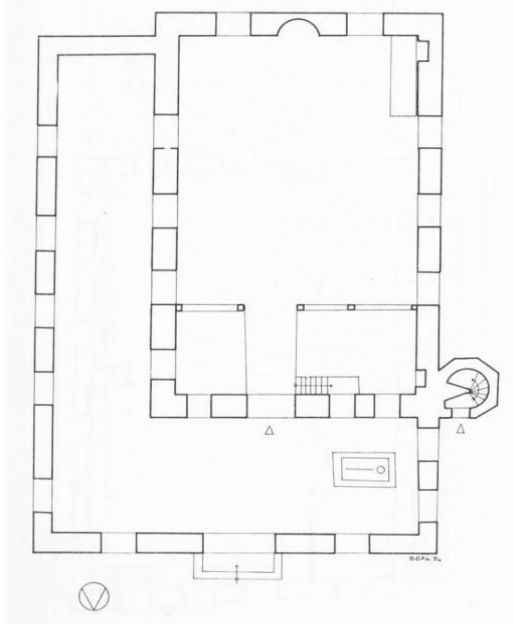

Foto. 21: Vaniköy Camii

Foto. 24: Bursa-Kestel Merkez Mehmed Vâni Camii

Çiz. 2: Bursa-Kestel Merkez Mehmed Vâni Camii (Y. Ötügen-A.Durukan-H.Acun-S. Pekak'dan)

Şeyh Seyyid Muhammed el-Vânî
İtdi bu cami-i şerîfi binâ
Fâzıl u kâmil hasîb u nesîb
Nevverallahu kabrehu ebeden
Sene 1084

Şeyh, Seyyid Muhammed Vâni
Bu camii şerifi yaptı
Erdemli , olgun, saygın, soylu
Allah kabrini ebedi olarak nurlandırırım
Sene 1673-74

Foto. 25: Bursa-Kestel Merkez Mehmed Vâni Camii

Foto. 26: Bursa-Kestel Merkez Mehmed Vâni Camii

Sübhanallah
 Kudvetü('l-) ulemai's-salihin
 Zübdetü('l-) füzelai'l-kâmilin
 En-natik bi'l-hakk
 El-vaiz li'l-halk
 Ed-dai' ilallah
 El-mülteci ila civarillah
 Muhammed el-Vânî revvehallahu ruhehu

Allah'ı bütün noksanlıklardan tenzih ederim
 Gerçek alimleri lideri
 Olgun erdemli kişilerin özü
 Gerçeği söyleyen
 Halka öğüt veren
 Allah'a çağıran
 Allah'ın huzuruna sığınan
 Vanlı Muhammed Allah ruhunu şâd etsin

Foto. 27: Bursa-Kestel Merkez Mehmed Vânî Camii

Fî Yevmi'l-Cum'ati
 Es-salise Aşere
 Min Zilka'de
 El-Mübarek Fî
 Şuhûri Sitte
 Ve Tisûne ve Elf
 Seneti
 1096

Foto. 28: Bursa-Kestel Merkez Mehmed Vânî Camii

ATIK SERAMİKLERİN TAKI TASARIMINDA KULLANILMASI

Sibel Sevim

Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik
Bölümü
sssevim@anadolu.edu.tr

Nesrin Yeşilmen

Araş. Gör., Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik
Bölümü
nesrinyesilmen@anadolu.edu.tr

Öz

Dünden bugüne dünyada olan gelişmelerle birlikte her alanda üretim artmaya başlamış ve buna paralel olarak tüketim de artmıştır. İnsanoğlu sonsuz bir tüketim eğiliminde olduğundan ekolojik denge zarar görmektedir. Aslında tükettiğimizi sandığımız ve atık olarak nitelendirdiğimiz birçok malzeme tekrar kullanılabilir. Kullanıp atılan cam şişeler, kâğıtlar, plastikler bunlara örnek olarak verilebilir. Bugün sanatçılar bu duruma gönderme yapmak ve atıkları değerlendirmek amacı ile birçok çalışma yapmışlardır.

Takı, insanoğlu var olduğu günden beri kimi zaman süslenme, hoş görünme, birine olan bağlılık(tanrı, eş vb.) kimi zaman da özel gün ve ritüellerde kullanılmıştır. Her ne amaçla kullanılırsa kullanılsın insanoğlunun vazgeçilmez bir parçası olduğu gerçektir. İlk insanlar avladıkları hayvanlardan aldıkları kemik parçalarıyla, ağaç dallarıyla süslenirken (ya da korunduklarını düşünürken) bugün insanlar aynı şeyi çok farklı malzemeler kullanarak yapmaktadırlar. İnsana dair olan takı için malzeme sınırsızdır. Kişi görsel ve estetik olarak veya ruhuna hitap eden malzemeyi seçebilmektedir. Bu makalede ise seramik atık malzemelerinin çağdaş takı tasarımında kullanılması irdelenecek olup seramik atık ve takı olgusunun sanatsal ve estetik bağlamda oluşturduğu eklektik çalışma örnekleri sunulacaktır.